

Ján Šikuta

Sloboda prejavu, internet a rozvíjajúca sa judikatúra ESLP¹⁾

Úvod

Neustále sa zvyšujúci záujem o využívanie internetu a jeho prudký rozvoj za posledných 20 rokov pramení z jedinečnej povahy tohto média. Po prvé, prístup k tomuto médiu je zabezpečený nízkymi nákladmi na vytvorenie obsahu vkladateľného do systému, ako aj možnosti priameho online konzultovania a čítania obsahu uskladnených informácií. Internet je lacný a dokonca môže byť aj bezplatný. Prístup k obrovskej zbierke digitálnych informačných zdrojov uskladnených na serveroch je možné použitím internetu dosiahnuť veľmi jednoducho cez počítač napojený na telefónnu, káblovú či satelitnú linku vedúcu k službám providerov. Teda médium ponúka každému jednotlivcovi možnosť, aby jeho myšlienky a názory cirkulovali celým svetom k širokému auditóriu.

Navyše, internet sa zásadne líši od tradičných médií aj v tom zmysle, že je schopný umožniť generovanie myšlienok okamžite komukoľvek, bez zásahu akejkolvek vydavateľskej kontroly. Jedinečnou črtou je, že nemôže byť časovo definovaný. Internet je sieťou sietí, nepredstavuje fyzický subjekt ako napríklad noviny, telefón, alebo rozhlasové, či televízne vysielacie stanice.

Internet je kombináciou dvoch črt, ktoré ho odlišujú od tradičných médií: na jednej strane zabezpečuje trvanlivosť informácií, ktoré kolujú v počítačovom prostredí. Hneď, ako sa myšlienky či informácie stanú súčasťou tohto prostredia, zostávajú v ňom potenciálne prístupné verejnosti aj v neskoršom čase, období. Na strane druhej, rozhlasové a televízne vysielania síce ponúkajú širokému poslucháčstvu okamžité informácie, no musia byť prijaté v čase, keď sa vysielajú.

V časoch dramatického nárastu sily slobody prejavu, povaha a vplyv internetu môže zároveň aj veľmi ublížiť, spôsobiť ujmu. Myšlienky a informácie, ktoré rozosievajú dohady a klebety, provokujú škandály po celom svete, rasistické, obscénne a anonymné prejavy ohováračského či na cti utrhačského charakteru, toto všetko môže nájsť „bezpečné nebo“ v počítačovom priestore. Internet tak zohráva kľúčovú úlohu vyváženia a udržania slobody prejavu v demokratickej spoločnosti v protíváhe s dôsledkami ubližujúcich prejavov, najmä týkajúcich sa súkromia a reputácie v prípadoch jeho zneužitia.

¹⁾ Tento príspevek byl přednesen u příležitosti XXV. Konference Karlovarské právnické dny.

Je potrebné zdôrazniť, že v prípadoch, kde ide o šírenie informácií prostredníctvom internetu, Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) aplikuje svoju zaužívanú judikatúru, zdôrazňujúcu význam slobody prejavu v demokratickej spoločnosti a všeobecné princípy, ktoré za bežných okolností zohrávajú svoju úlohu pri hodnotení obsahu a pôsobenia predmetného prejavu, ako aj primeranosť obmedzení uložených na sťažovateľovu slobodu prejavu?

V prípade *Times Newspaper Ltd. vs. Spojené kráľovstvo*²⁾ ESLP zdôraznil základné princípy svojej judikatúry, najmä, že článok 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej v texte dohovor) garantuje nielen právo na informácie, ale tiež právo verejnosti na ich prijímanie³⁾.

Vo veci *Féret vs. Belgicko*⁴⁾ bol sťažovateľ politikom, vydavateľom a tiež majiteľom webovej stránky. Distribuoval letáky a plagáty v súvislosti s jeho politickou stranou „Národný front“. Niektoré úryvky textu publikované na jeho internetovej stránke boli však obsahovo xenofobické a rasistické. Sťažovateľ bol obvinený z navádzania na nenávisť, diskrimináciu a násilie.

ESLP sa vo svojom rozhodnutí v tomto prípade odvolal na ustálenú judikatúru o dôležitosti slobody prejavu zvoleného predstaviteľa obhajujúceho a brániaceho záujmy svojich voličov. Zároveň však ESLP pripomenul, že je veľmi dôležité, aby sa politici pri vyjadrovaní sa na verejnosti vystríhali poznámok, ktoré by mohli podporovať intoleranciu.⁵⁾

Nevyhnutnosť boja proti rasovej diskriminácii a xenofóbii vo všetkých jej formách predstavuje základnú hodnotu dohovoru⁶⁾. ESLP bez toho, aby rozlíšil fakt, že niektoré pasáže textu sťažovateľa boli umiestnené aj na internete, aplikoval svoju zaužívanú judikatúru v tom smere, že konkrétne vyjadrenia predstavujúce nenávisť a ktoré tiež môžu uraziť jednotlivcov alebo skupinu osôb, nepoužívajú ochranu článku 10 dohovoru⁷⁾.

Pokiaľ ide o tresty ukladané domácimi súdmi, zdá sa, že ESLP neprikladá dôraz na špecifickú povahu internetu ako prostriedku komunikácie pri hodnotení primeranosti a proporcionality uloženého opatrenia. V prípade *K.U. vs. Fínsko*⁸⁾ sa dvanásťročné dieťa stalo subjektom inzercie sexuálneho charakteru na stránke internetu. Identitu osoby, ktorá túto inzerciu na internete zverejnila, nebolo možné podľa vtedy platnej legislatívy získať od internetového správcu. ESLP prípad posúdil podľa článku 8 dohovoru a poukázal na potrebu zabezpečiť právo na rešpektovanie súkromného života aj v prípadoch online a zároveň dodal: „Hoci výber prostriedkov ako zabezpečiť súlad s článkom 8 vo sfére ochrany proti aktom jednotlivca je, v zásade, na miere voľnej úvahy zmluvného štátu,

²⁾ Sťažnosti č. 3002/03 a 23676/03.

³⁾ *Observer and Guardian vs. Spojené kráľovstvo*, 26. 11.1991.

⁴⁾ Sťažnosť č. 15615/07, rozsudok zo 16. 7. 2009.

⁵⁾ *Erbakan vs. Turecko*, sťažnosť č. 59405/00, 6. 7. 2006, § 64.

⁶⁾ *Jersild vs. Dánsko*, sťažnosť č. 15890/89, rozsudok z 13. 9. 1994, § 30.

⁷⁾ *Gunduz vs. Turecko*, sťažnosť č. 35071/97, § 41.

⁸⁾ Sťažnosť č. 2872/03, § 43.

účinná obrana voči závažným aktom, ktoré zasahujú do zásadných hodnôt a základných aspektov súkromného života, vyžaduje účinné ustanovenia trestného práva.“

ESEP odkázal tiež na anonymný charakter internetu, ktorý ukladá štátom záväzok zabezpečiť právnu úpravu povoľujúcu identifikáciu a stíhanie anonymných útočníkov, v tomto prípade osoby, ktorá takúto inzerciu na internete zverejnila.⁹⁾

Na strane druhej však ESEP potvrdzuje špecifické črty internetu. Uznáva najmä jeho vplyv na rozširovanie informácií, ďalej dostupnosť tohto média, trvalosť a asynchrónnosť informácií cirkulujúcich v počítačovom svete.

ESEP vo väčšine prípadov neposudzuje a nevyhodnocuje každú z uvedených črt internetu izolovane. Tieto črty sa totiž navzájom prekrývajú, a preto ich vyhodnocuje spoločne a vo vzájomnej súvislosti tak, aby bolo možné ustáliť mieru zásahu a vplyv cirkulujúcej informácie na internete.

V súvislosti s predchádzajúcim textom je potrebné poukázať na tri oblasti judikatúry ESEP:

1. nevyhnutnosť prijať účinný právny rámec upravujúci slobodu prejavu na internete,
2. globálny charakter internetového média a jeho vplyv najmä na záležitosti právomoci,
3. trvalosť a asynchrónnosť informácií a ich opakovanosť.

1. Nevyhnutnosť prijať účinný právny rámec upravujúci slobodu prejavu na internete

Vo veci *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel vs. Ukrajina*¹⁰⁾ ESEP skúmal postavenie internetu v porovnaní s tlačou, pričom podčiarkol vysoký vplyv informácií cirkulujúcich na internete na dotknuté práva a slobody. V danom prípade sa zaoberal doslovnou reprodukciou dokumentu stiahnutého z verejne dostupných internetových novín. Obsahoval zmienku o zdroji zverejneného materiálu a poznámky, v ktorých sa vydavateľská rada dištancovala od obsahu materiálu. Hoci ukrajinské predpisy zaručujú novinárom imunitu pred zodpovednosťou podľa občianskeho práva za doslovnú reprodukciu materiálu publikovaného v tlači, takáto imunita pre novinárov neexistuje v prípade reprodukcie materiálu z neregistrovaných internetových zdrojov. ESEP, v tomto prípade po prvý raz, dospel teda k záveru, že absencia dostatočnej právnej úpravy na národnej úrovni povoľujúca novinárom použiť informácie z internetových zdrojov bez obavy z možných sankcií závažne podkopáva výkon životných funkcií tlače ako „verejného strážcu“. Následne ESEP akceptoval, že podľa článku 10 dohovoru zmluvná strana nesie zodpovednosť za neprijatie účinnej

⁹⁾ KU vs. Fínsko, § 48 a 49.

¹⁰⁾ Sťažnosť č. 33014/05, rozsudok z 5. 5. 2011.

právnej úpravy garantujúcej neporušovanie výkonu práva slobody tlače na internete.

2. Globálny charakter internetového média a jeho vplyv najmä na záležitosti právomoci

Vo veci *Mouvement Raelien Suisse vs. Švajčiarsko*¹¹⁾ sa ESLP zaoberal sťažnosťou podľa článku 10 dohovoru podpísanou organizáciou, ktorej proklamovaným cieľom, predmetom činnosti, bolo nadviazanie prvotných kontaktov a rozvíjanie dobrých vzťahov s mimozemšťanmi. Organizácia namietala, že švajčiarske úrady im odmietli povoliť vyvesiť ich plagáty na verejne prístupných miestach. Na plagátoch, ktoré mali byť vyvesené, boli znázornenia tvárí mimozemšťanov, lietajúci tanier spolu s internetovou adresou sťažujúcej sa organizácie, ako aj jej telefónne číslo.

ESLP pri posudzovaní proporcionality obmedzení práva slobody prejavu vzal do úvahy najmä skutočnosť, že plagáty obsahovali adresu webovej stránky sťažovateľa, ktorá bola oproti ostatnému textu zvýraznená hrubým typom písma. Uvedená webová stránka obsahovala odkaz na firmu poskytujúcu širokej verejnosti špecifické služby na klonovanie.

Veľká komora ESLP v rozsudku zohľadnila koncept prístupnosti verejnosti k internetu: „Predmetný plagát sledoval jasný cieľ pritiahnúť pozornosť ľudí na webovú stránku, ktorej adresa bola vytlačená hrubým písmom priamo nad sloganom ‚Odkaz od mimozemšťanov‘. Bolo by preto nelogické, ak by sa pozornosť Súdu zamerala len na samotný plagát. Preto bolo pre Súd nevyhnutné, rovnako ako pre domáce súdy, vyhodnotiť aj celkový obsah reklamovanej webovej stránky.“¹²⁾

V internetových prípadoch môže vyvstať aj zaujímavá otázka právomoci *ratione loci*. V prípade *Perrin vs. Spojené kráľovstvo vs. Spojené kráľovstvo*¹³⁾ bol sťažovateľom francúzsky občan žijúci v Spojenom kráľovstve. Bol väčšinovým vlastníkom spoločnosti pôsobiacej v Spojených štátoch, ktorá publikovala obscénne materiály. Sťažovateľ namietal, že jeho odsúdenie britskými súdmi nebolo proporcionálne. Argumentoval okrem iného aj tým, že štát by nemal mať širokú mieru voľnej úvahy v oblasti rozširovania šokujúcich informácií prostredníctvom internetu, lebo by to mohlo viesť k uvaleniu morálnych štandardov na vydavateľov webových stránok, ktoré nie sú považované za nevyhnutné v spoločnosti, v ktorej boli podniknuté hlavné kroky vzťahujúce sa na predmetnú publikáciu (v danom prípade v USA). Je potrebné uviesť, že sťažovateľ tento argument nezaradil do rámca právnych otázok, ale ako faktor na posúdenie primeranosti uloženia obmedzujúcich opatrení.

ESLP skonštatoval, že „skutočnosť, že rozširovanie predmetných obrázkov je legálne v iných štátoch, vrátane štátov, ktoré nie sú viazané dohovorom, akým sú aj USA,

¹¹⁾ Sťažnosť č. 16354/06, rozsudok Veľkej komory ESLP z 13. 7. 2012.

¹²⁾ *Mouvement Raelien Swiss*, cit. § 68 – 69.

¹³⁾ Sťažnosť č. 5446/03, ECHR 2005-XI.

ešte neznamená, že v zakazovaní takéhoto rozširovania na svojom území a stíhania a odsúdenia sťažovateľa, žalovaný štát (Spojené kráľovstvo) nemá mieru voľnej úvahy pri posudzovaní veci.¹⁴⁾ Následne teda ESLP dospel k názoru, že má právomoc *ratione loci* vo veci konať pokiaľ ide o prijímanie myšlienok a informácií prostredníctvom internetu na území členského štátu bez ohľadu na to, z ktorého územia boli rozširované.

V tejto súvislosti je potrebné spomenúť, že v prípade, že informácie sú rozširované prostredníctvom internetu na území členského štátu a sú prijímané osobou, ktorá nemá žiadne právne väzby s týmto členským štátom na účely článku 1 dohovoru, ESLP v zásade nebude trvať na svojej jurisdikcii. Relevantným prípadom v tomto smere je vec *Ben El Mahi vs. Dánsko*¹⁵⁾ a toto rozhodnutie môže byť použiteľné aj v budúcnosti, pokiaľ ide o internet.

Sťažovatelia, občania a obyvatelia štátu Maroko, ako aj dve marocké organizácie, poukázali, na základe článku 10 dohovoru, okrem iných ustanovení, na to, že zodpovedný štát (Dánsko) povolil publikovanie karikatúry Proroka Mohameda, čo považovali pre nich za urážajúce.

ESLP zamietol túto sťažnosť ako v nesúlade s dohovorom. Dospel k záveru, že v danom prípade, „pokiaľ ide o extrateritoriálny akt“, neexistovali žiadne právne väzby medzi žiadnym zo sťažovateľov na jednej strane a Dánskom na strane druhej.

3. Trvalosť a asynchrónnosť informácií a ich opakovanosť

Faktory trvalosti a asynchrónnosti informácií v počítačovom priestore sa veľmi úzko vzťahujú aj na opakujúce sa rozširovanie informácií a otvorený prístup problémových materiálov prostredníctvom internetu. Prvý raz sa ESLP dotkol tohto aspektu vo veci *Perrin vs. Spojené kráľovstvo*¹⁶⁾ Sťažovateľ bol odsúdený za publikovanie obscénneho článku na jeho internetovej stránke. Namietal, že jeho odsúdenie pravdepodobne nebude mať žiadne závažné dôsledky na ochranu morálky iných, pretože obdobný obscénny materiál na internete už bol dostupný.¹⁷⁾

ESLP neakceptoval tento argument sťažovateľa. Povaha predmetného materiálu je kompromitujúca hneď, ako sa dostane do verejnej sféry. Cieľ chrániť morálku bol legitímny, pretože k ujme dôjde zakaždým, keď ktokoľvek otvorí sťažovateľovu webovú stránku. V skutočnosti tu nejde o to, či informácia je tajnej, dôvernej povahy, ale o jej urážajúci obsah, ktorý spôsobí ujmu dotyčnému každým prístupom na internetovú stránku.

¹⁴⁾ V tomto rozsudku ESLP citoval extrakt z prípadu *Handyside*, § 57.

¹⁵⁾ Sťažnosť č. 5853/06, ECHR 2006 – XV.

¹⁶⁾ Sťažnosť č. 5446/03, ECHR 2005 – XI.

¹⁷⁾ Pozri tiež *Mosley vs. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 48009/08, § 130.

Vo veci *Aleksey Ovchinnikov vs. Ruská federácia*¹⁸⁾ ESLP uplatnil obdobný princíp ako v predchádzajúcom prípade, ale v opačnom zmysle. Sťažovateľ ako novinár miestnych novín publikoval dva články týkajúce sa násilného incidentu, ktorého sa malo dopustiť maloleté dieťa vysoko postaveného úradníka. Domáce súdy uznali sťažovateľa zodpovedným za zverejnenie súkromných informácií o útočníkoch a ich príbuzných. V tomto prípade ESLP ilustratívnejšie zdôvodnil potrebu ochrániť práva útočníkov na súkromie pred právom na slobodu tlače. Poukázal na to, že môže byť opodstatnené uložiť obmedzenia na rozširovanie informácií, ktoré sa už nachádzajú vo verejnej sfére, napríklad s cieľom predísť ďalšej cirkulácii detailov zo súkromného života jednotlivca, ktoré sa netýkajú žiadnej politickej alebo verejnej diskusie, alebo záležitosti všeobecnej dôležitosti.¹⁹⁾ ESLP ďalej poukázal na to, že uverejnenie mien maloletých neprispelo nijako k diskusii o legitímnom verejnom záujme. V dôsledku toho, napriek skutočnosti, že podstata informácie sa už dostala do verejnej sféry prostredníctvom iných novín a internetu, obmedzenie uložené sťažovateľovi bolo opodstatnené s cieľom predísť ďalšiemu uverejňovaniu detailov o súkromnom živote sťažovateľa v tlači.²⁰⁾

4. Záver

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd je už dlho považovaný ESLP za „živý nástroj“²¹⁾. ESLP vo svojej rozvíjajúcej sa judikatúre uznal osobitý charakter internetu rešpektovaním črt tohto média v prípadoch, ktoré sa týkajú slobody prejavu. Najmä vplyv informácií rozširovaných v internetovom priestore na verejnú morálku a česť iných, jeho širokú dostupnosť bez fyzických internetových hraníc a zároveň i dostupnosť k obrovskému množstvu informácií, ktoré na internete zostávajú ešte dlhý čas potom, odkedy vstúpili do verejnej sféry – to všetko už bolo a je zohľadňované v judikatúre ESLP. Napriek tomu sa však zdá, že ESLP sa nechystá prehodnocovať ustálené základné princípy týkajúce sa článku 10 dohovoru.

Úprava zverejňovania obscénnych obrázkov detí obiehajúcich na internete, úloha a imunita internetových správcov²²⁾, práva prístupu na internet²³⁾, rozsah v ktorom sú jednotlivé vlády oprávnené vyvíjať účinné prostriedky a zariadenia, ktoré by mohli monitorovať online komunikáciu, to všetko sú len niektoré z mnohých otázok, ktoré bude musieť ESLP skôr alebo neskôr zodpovedať.

¹⁸⁾ Sťažnosť č. 24061/04, rozsudok zo 16. 12. 2010.

¹⁹⁾ Pozri tiež v tejto súvislosti *von Hannover vs. Nemecko*, sťažnosť č. 59320/00, § 65, ECHR 2004 – VI, *Bou Gibert a El Hogar y La Moda J. A. vs. Španielsko*, sťažnosť č. 14929/02, rozsudok z 13. 5. 2003.

²⁰⁾ §§ 51 – 52 rozsudku zo 16. 12. 2010.

²¹⁾ *Tyrer vs. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 5856/72, rozsudok z 25. 4. 1978, § 31.

²²⁾ Pozri *Delfi AS vs. Estónsko*, sťažnosť č. 64569/09.

²³⁾ Pozri napr. *Yildirim vs. Turecko* a *Akdeniz vs. Turecko*, sťažnosti č. 3111/10 a 20877/10.

Príloha

Rozsudky relevantné pre slobodu prejavu a internet

Akdas v. Turkey, no. 41056/04, 16 February 2010
Aleksey Ovchinnikov v. Russia, no. 24061/04, 16 December 2010
Amann v. Switzerland [GC], no. 27798/95, ECHR 2000-II
Anheuser-Busch Inc. v. Portugal [GC], no. 73049/01, CEDH 2007 I
Appleby and Others v. the United Kingdom, no. 44306/98, ECHR 2003 VI
August v. the United Kingdom (dec.), no. 36505/02, 21 January 2003
Ben El Mahi v. Denmark (dec.), no. 5853/06, ECHR 2006 XV (extracts)
Bladet Troms and Stensaas v. Norway [GC], no. 21980/93, CEDH 1999 III
B.B. v. France, no. 5335/06, 17 December 2009
Copland v. the United Kingdom, no. 62617/00, ECHR 2007 I
Cox v. Turkey, no. 2933/03, 20 May 2010
Dalea v. France (dec.), no. 964/07, 2 February 2010
De Haes and Gijssels v. Belgium, 24 February 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997
Editions Plon v. France, no. 58148/00, CEDH 2004 IV
Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine, no. 33014/05, 5 May 2011
Féret v. Belgium, no. 15615/07, 16 July 2009, 16 July 2009
Fatullayev v. Azerbaijan, no. 40984/07, 22 April 2010
Garaudy v. France (dec.), no. 65831/01, ECHR 2003-IX (extracts)
Gardel v. France, no. 16428/05, 17 December 2009
Gündüz v. Turkey, no. 35071/97, CEDH 2003 XI
Pavel Ivanov v. Russia (dec.), no. 35222/04, 20 February 2007
K.H. and Others v. Slovakia, no. 32881/04, 28 April 2009
K.U. v. Finland, no. 2872/02, 2 December 2008
Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden, no. 23883/06, 16 December 2008
Kenedi v. Hungary, no. 31475/05, 26 May 2009
Kinnunen v. Finland, no. 24950/94, Commission decision of 15 May 1996
Lehideux and Isorni v. France, 23 September 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998 VII
Leroy v. France, no. 36109/03, 2 October 2008
Liberty and Others v. the United Kingdom, no. 58243/00, 1st July 2008
Loiseau v. France (dec.), no. 46809/99, ECHR 2003-XII (extracts)
M.C. v. Bulgaria, no. 39272/98, ECHR 2003-XII
M.G. v. the United Kingdom, no. 39393/98, 24 September 2002
McGinley and Egan v. the United Kingdom, 9 June 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-III
Megadat.com SRL v. Moldova, no. 21151/04, 8 April 2008
Mosley v. the United Kingdom, no. 48009/08, 10 May 2011
Mouvement Raelien Suisse v. Switzerland, no. 16354/06, 13 January 2011
Muscio v. Italy (dec.), no. 31358/03, 13 November 2007
Norwood v. the United Kingdom (dec.), no. 23131/03, 16 November 2004
Paeffgen GmbH v. Germany (dec.), no. 25379/04 et al., 18 September 2007

Pay v. the United Kingdom (dec.), no. 32792/05, 16 November 2008
P.G. and J.H. v. the United Kingdom, no. 44787/98, ECHR 2001 IX
Peck v. the United Kingdom, no. 44647/98, ECHR 2003 I
Perrin v. the United Kingdom (dec.), no. 5446/03, CEDH 2005 XI
Pla and Puncernau v. Andorra, no. 69498/01, ECHR 2004 VIII
Premiņiny v. Russia, no. 44973/04, 10 February 2011
Rantsev v. Cyprus and Russia, no. 25965/04, 7 January 2010
Renaud v. France, no. 13290/07, 25 February 2010
Roche v. the United Kingdom [GC], no. 32555/96, ECHR 2005 X
Rotaru v. Romania [GC], no. 28341/95, ECHR 2000 V
S. and Marper v. the United Kingdom [GC], nos. 30562/04 and 30566/04, 4 December 2008
SC Editura Orizonturi SRL v. Romania, no. 15872/03, 13 May 2008
Sciacca v. Italy, no. 50774/99, ECHR 2005-I
Sdruení Jihoceské Matky v. Czech Republic (dec.), no. 19101/03, 10 July 2001
Stoll v. Switzerland [GC], no. 69698/01, CEDH 2007 XIV
Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary, no. 37374/05, 14 April 2009
Timpul Info-Magazin and Anghel v. Moldova, no. 42864/05, 27 November 2007
Times Newspapers Ltd v. the United Kingdom (nos. 1 and 2), nos. 3002/03 and 23676/03, 10 March 2009
Uzun v. Germany, no. 35623/05, 2 September 2010
Van der Velden v. the Netherlands (dec.), no. 29514/05, ECHR 2006 XV (extracts)
Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland, no. 24699/94, ECHR 2001 VI
Weber and Saravia v. Germany (dec.), no. 54934/00, ECHR 2006 XI
Willem v. France, no. 10883/05, 16 July 2009
Wypych v. Poland (dec.), no. 2428/05, 25 October 2005